

Seasonal Neighbours

The Social Role Of Seasonal Migrant Workers In Horticulture In Haspengouw

Ciel Grommen, Dieter Leyssen, Maximiliaan Royackers

86

Tijdelijke burenen

De maatschappelijke rol van seizoensmigranten in de Haspengouwse tuinbouw

During the summer of 2018, a temporal pavilion or 'house for seasonal neighbours' was built in the region of Haspengouw in Belgium. For a period of 65 days, a downscaled rowhouse assembled out of prefabricated aluminium panels and a trailer stood in a typical northern Belgian landscape of fields, scattered houses, retail and infrastructure. An explanation sign communicated to visitors and occasional passers-by in five languages that it was 'a monument for the homeless presence of seasonal labourers in the region' and invited them to enter. Seemingly a simple gesture, the intervention sits on the intersection of more complex evolutions in Belgian horticulture and European migration. For one season, it created an uncommon location in which to discuss, interrogate and experience the changing sociospatial relations these evolutions provoke among those involved.

Seasonal Labour and the Cultivation of Fruit

Historically, the cultivation of fruit has determined the landscape development of Haspengouw, a fertile region in the east of Belgium. In the last ten years, the Belgian horticultural sector has

Seasonal Neighbours/
Tijdelijke burenen
Ciel Grommen, Dieter Leyssen, Maximiliaan Royackers

In de zomer van 2018 werd in de regio Haspengouw in België een semipermanent paviljoen of 'huis voor tijdelijke burenen' gebouwd. De kleine, uit geprefabriceerde aluminium panelen bestaande replica van een rijtjeshuis stond 65 dagen op een aanhanger midden in een typisch Noord-Belgisch landschap van velden, verspreide huizen, winkels en infrastructuur. Een informatiebord deelde in vijf talen aan bezoekers en toevallige voorbijgangers mee dat het ging om 'een monument voor de aanwezigheid in de regio van thuisloze seizoenarbeiders' en nodigde hen uit binnen te komen. De interventie – op het eerste oog een eenvoudig gebaar – speelt zich echter af op het snijvlak van een aantal complexere ontwikkelingen in de Belgische tuinbouw en rond Europese migratie. Een seizoen lang bestond hier een ongewone omgeving waarin de veranderende sociaal-ruimtelijke verhoudingen tussen betrokkenen kon worden bediscussieerd, bevraagd en ervaren.

Seizoensarbeid en fruitteelt

De fruitteelt bepaalt van oudsher de landschapsontwikkeling van Haspengouw, een vruchtbare regio in het oosten van België. De afgelopen tien jaar heeft schaalvergroting voor ingrijpen-

transformed drastically because of the economies of scale. Many small farms disappeared in favour of a few monoculture fruit companies.¹

With the upscaling of the fruit companies, a sociospatial evolution took place in the villages and hamlets of Haspengouw. The existing labour force turned out to be insufficient, including the labour reserve of family members, students and the locally unemployed. With the expansion of the European Union in 2004 and 2007, the supply of migrant labourers from low-wage countries in Eastern Europe was deployed. As a European and national legislative framework for seasonal labour was developed, farms equipped themselves with residential facilities to house hundreds of seasonal workers. Nowadays, more than 20,000 workers travel each year to Belgium to work in the fields. They can work 65 long days for a fixed hourly wage under an exceptional legal status.²

¹ Departement Landbouw & Visserij, 'Tewerkstelling in de Land- en Tuinbouw: Stand van zaken', 2014, www.vlaanderen.be/landbouw/studies, accessed 27 February 2018.

² Ibid.

87

BACK

de veranderingen in de Belgische tuinbouwsector gezorgd. Veel kleine boerderijen zijn verdwenen ten gunste van een paar monocultuur fruitbedrijven.¹

De schaalvergroting van de fruitbedrijven viel samen met een sociaal-ruimtelijke ontwikkeling in de dorpen en gehuchten van Haspengouw. De bestaande beroepsbevolking bleek onvoldoende groot te zijn, evenals de arbeidsreserve van gezinsleden, studenten en lokale werklozen. Na de uitbreiding van de Europese Unie in 2004 en 2007 werd een beroep gedaan op het arbeidsaanbod van seizoensmigranten uit Oost-Europese lage-lonenlanden. In het kader van nieuwe Europese en nationale regels voor seizoensarbeid werden de boerderijen voorzien van woongelegenheden voor honderden tijdelijke arbeiders. Tegenwoordig reizen jaarlijks meer dan 20.000 werknemers naar België om op het land te werken. Zij hebben een uitzonderlijke juridische status, waarbij ze 65 dagen mogen werken tegen een vast uurloon.²

¹ Departement Landbouw & Visserij, 'Tewerkstelling in de Land- en Tuinbouw: Stand van zaken', 2014, www.vlaanderen.be/landbouw/studies, gezien op 27 februari 2018.

² Ibid.

House for seasonal neighbours placed on a field next to the local discount supermarket of Borgloon on top of a trailer. Made of modular aluminium profiles and corrugated steel sheets, its structure delineates the scaled-down contours of a rowhouse, as found in the streets surrounding the supermarket. The front and rear façades of the house are closed off, showing an uncanny and abstracted resemblance to its neighbours, while the sides through their perforations become transparent, monumental and open, inviting visitors in

Een huis voor tijdelijke burens op een aanhangwagen, gesitueerd op een veld naast de lokale supermarkt van Borgloon. Gemaakt van modulaire aluminium profielen en gegolfd staalplaat, biedt de structuur van het huis in het klein de contour van een rijtjeshuis, zoals dat in de straten rond de supermarkt te vinden is. De voor- en achtergevels zijn gesloten en vertonen een ongemakkelijke en geabstraheerde gelijkheid met de burens, terwijl de zijanten door hun perforaties transparant, monumentaal en open worden, waardoor bezoekers worden uitgenodigd om binnen te stappen.

A House for Seasonal Neighbours
Seasonal Neighbours was launched in 2017 as an artistic research project by Ciel Grommen. In two subsequent seasons she explored seasonal labour in the local context of her former hometown Borgloon. Each year, this small city in the centre of Haspengouw witnesses a growth of one fifth of its total population caused by an influx of mainly Polish, Bulgarian and Romanian workers.

During the first season, interviews and documentation were gathered by working in two different farms side-by-side with seasonal workers. The first farm welcomed 60 workers, the second 80, all of them Polish or Bulgarian nationals. Through personal engagement, trust was established between the workers and the researcher. According to the interviewed employees and employers, economic concerns prevailed clearly over social matters: Belgium was regarded as the workplace, while home is in Bulgaria, Romania or Poland.³ This dichotomy is maintained through a limited time for leisure and communal activity outside work, and through a permanent dominance by the employer. Spatially, this translates into ad hoc housing facilities

on the farmer's property with little room for domesticity and appropriation. At the end of the first year, Dieter Leyssen joined the project to investigate, from a theoretical point of view, the sociospatial complexities within the context of seasonal labour, such as the inequalities and power relations it entails.⁴

The second summer, the project responded to Grommen and Leyssen's observations. Architect Maximiliaan Royackers joined the team to realise a temporal installation that was installed next to the local discount supermarket, one of the few places seasonal workers visit beyond the realm of work. The pavilion served as a critique on the prevalence of economic efficiency and the power relations between employers and employees by building a place for free time. The design makes no effort to define the concept of domesticity. By itself, it is not a cosy meeting place. The structure is shaped after a typical workman's rowhouse, but built on

³ Ciel Grommen, 'Bij de boerenbond', in: Ciel Grommen, *Zomerburen* (Brussels: Bitbook, 2019).

⁴ Dieter Leyssen, 'Urban Inequality in the Rural, the Case of Seasonal "Shuttle Migration" in the EU' (unpublished manuscript, 2018).

**Seasonal Neighbours/
 Tijdelijke burens
 Ciel Grommen, Dieter Leyssen, Maximiliaan Royackers**

Een huis voor tijdelijke burens
Seasonal Neighbours werd in 2017 door Ciel Grommen opgezet als een artistiek onderzoeksproject. In twee opeenvolgende perioden verkende zij de seizoensarbeid in haar voormalige woonplaats Borgloon. Dit centraal in Haspengouw gelegen stadje groeit jaarlijks met een vijfde van de totale bevolking, veroorzaakt door een instroom van voornamelijk Poolse, Bulgaarse en Roemeense werknemers.

Tijdens het eerste seizoen verzamelde zij interviews en documentatie door in twee verschillende boerderijen zij aan zij te werken met de arbeiders. Bij de eerste boerderij werkten 60 werknemers en bij de tweede 80, allen Polen of Bulgaren. Deze persoonlijke betrokkenheid creëerde vertrouwen tussen de arbeiders en de onderzoeker. Volgens de geïnterviewde werknemers en werkgevers waren de economische belangen duidelijk groter dan de sociale: België was de werkplek, in Bulgarije, Roemenië of Polen was men thuis.³ Deze tweedeling wordt in stand gehouden doordat de arbeiders weinig tijd hebben voor ontspanning en gemeenschappelijke activiteiten buiten het werk, en door de voortdurende dominante aanwezigheid van de werkgever. Ruimtelijk komt dit tot uitdrukking

in locatiespecifieke huisvesting op het terrein van de boer met weinig ruimte voor huiselijkheid en toe-eigening. Aan het einde van het eerste jaar sloot Dieter Leyssen zich bij het project aan om vanuit een meer theoretisch standpunt de sociaal-ruimtelijke complexiteit van seizoensarbeid, zoals de ongelijkheid en de machtsverhoudingen die dit met zich meebrengt, te onderzoeken.⁴

Tijdens de tweede zomer reageerde het project op de observaties van Grommen en Leyssen en voegde architect Maximiliaan Royackers zich bij het team om een tijdelijke installatie te bouwen naast de plaatselijke discount-supermarkt, een van de weinige plekken waar de seizoenarbeiders buiten het werk kwamen. Dit paviljoen, een plek voor vrijetijdsbesteding, diende als kritiek op de overheersende economische belangen en de machtsverhoudingen tussen werkgevers en werknemers. Het ontwerp doet geen moeite het begrip 'huiselijkheid' te definiëren; het is op zich geen gezellige ontmoetingsplaats. De constructie

³ Ciel Grommen, 'Bij de boerenbond', in: Ciel Grommen, *Zomerburen* (Brussel: Bitbook, 2019).

⁴ Dieter Leyssen, 'Urban Inequality in the Rural, the Case of Seasonal "Shuttle Migration" in the EU' (ongepubliceerd manuscript, 2018).

top of a trailer – thus fitting the dimensions of a parking lot. Apparently devoid of meaning, the pavilion was throughout the summer gradually appropriated by many encounters, events, discussions, movie screenings, dances, BBQs, anonymous beer drinking, skating gatherings, etcetera.⁵

Activation of the pavilion happened in two different ways: one month of daily presence and maintenance by a host and one month of free appropriation by whoever was interested. This change in use was not imagined in advance but was a result of doubt, self-critique and simply fatigue. In the first period, Ciel Grommen inhabited the house on a daily basis. At break of dawn passers-by and visitors of the supermarket were actively called upon to visit the pavilion. Seasonal migrants and long-term residents of Borgloon shared drinks and snacks, watched movies, spent time together. During the second period, it became the favourite spot of local youngsters, smoking cigarettes in the afternoon, and the meeting place of Romanian workers escaping their employer's eye to drink beer at night.

The Urban Household of Metabolism/
Het stedelijk huishouden van het metabolisme
case 104

is die van een typisch rijtjeshuis voor arbeiders, maar dan gebouwd op een aanhangwagen, zodat die op een parkeerplaats past. Gedurende de zomer namen de werkers bezit van het paviljoen, dat om te beginnen dus geen eigen identiteit bezat, door middel van ontmoetingen, evenementen, discussies, film- en dansavondjes, BBQs, anonieme biergelagen, skate-bijeenkomsten, enzovoort.⁵

De activering van het paviljoen had een tweeledige opzet: een maand waarbij er permanent iemand aanwezig was die ook de zaak onderhield, én een maand waarbij het huis vrij toegankelijk was en iedereen het kon gebruiken. Die eerste periode bewoonde Ciel Grommen zelf het huis. Deze verschillende regimes waren niet van tevoren bedacht, maar het gevolg van twijfel, zelfkritiek en gewoonweg vermoeidheid. Bij het aanbreken van de dag werden voorbijgangers en bezoekers van de supermarkt actief opgeroepen om het paviljoen te bezoeken. Seizoensmigranten en de inwoners van Borgloon deelden drankjes en snacks, keken naar films en brachten samen tijd door. In de tweede periode werd het de favoriete plek van lokale jongeren die er 's middags zaten te roken, en de ontmoetingsplaats van Roemeense werknemers die 's nachts

Metabolism and Free Space

The cultivation of fruit is part of a metabolism characterised by production peaks and manual labour. The 2004 and 2007 expansions of the EU free labour market induced significant seasonal flows of labourers from East to West Europe.

In the hamlets of Haspengouw, this leads to a complex temporal cohabitation of labourers/employees and farmer/employers dominated by economic efficiency and power relations. In this context, the social role of these 'seasonal neighbours' gets easily downplayed. The architectural design of an uncanny and ambivalent 'house' aimed to strengthen new and existing social relations, by stepping out of the time-space of residence and work.

⁵
Seasonal Neighbours (2018).
'Events', 1 May 2018, www.seasonalneighbours.com/events,
accessed 1 May 2018.

aan het oog van hun werkgever ontsnapten om bier te drinken.

Metabolisme en vrije ruimte

De fruitteelt maakt deel uit van een metabolisme dat wordt gekenmerkt door productiepieken en fysieke arbeid. De uitbreiding van de vrije arbeidsmarkt van de EU in 2004 en 2007 heeft geleid tot aanzienlijke seizoensgebonden stromen van arbeiders van Oost- naar West-Europa. In de gemeenschappen van Haspengouw leidt dit tot een gecompliceerd tijdelijk samenwonen van arbeiders/werknemers en boeren/werkgevers dat wordt gedomineerd door economische belangen en machtsverhoudingen. Dat er ook een sociale rol voor deze 'tijdelijke burenen' is weggelegd, wordt te gemakkelijk gebagatelliseerd. Het architectonische ontwerp van dit ongewone en ambivalente 'huis' had tot doel nieuwe en bestaande sociale relaties te versterken door uit de tijd/ruimte van wonen en werken te stappen.

Vertaling: InOtherWords, Maria van Tol

⁵
Seasonal Neighbours (2018).
'Events', www.seasonalneighbours.com/events, gezien op 1 mei 2018.

Food Aid in Brussels and Urban Citizenship

Nadia Casabella, Jan Denoo

Brusselse voedselhulp en stedelijk burgerschap